

Fråga om hur den försäkrades arbetsförmåga ska bedömas när han eller hon har en skyddad SGI som är fastställd utifrån ett heltidsarbete där den faktiska arbetstiden understiger 40 timmar per vecka

Lagrum:

24 kap. 2 § första stycket, 26 kap. 22 a §, 27 kap. 2 § första stycket och 27 kap. 45 § socialförsäkringsbalken

U.A. arbetade tidigare som maskintekniker i s.k. ständigt nattskift. Hans ordinarie arbetstid uppgick i enlighet med gällande kollektivavtal till i genomsnitt 34 timmar per vecka. Enligt samma kollektivavtal uppgick ordinarie arbetstid vid motsvarande arbete under dagtid till i genomsnitt 40 timmar per vecka. – Efter att under ett antal år ha uppburit tidsbegränsad sjukersättning fick han en halvtidstjänst hos en ny arbetsgivare. Hans tidigare sjukpenninggrundande inkomst (SGI) var skyddad enligt 26 kap. 22 a § socialförsäkringsbalken. – I det nya arbetet var hans ordinarie arbetstid 20 timmar per vecka. Resterande tid upp till heltid var han arbetssökande och för den tiden ansökte han i november 2011 om halv sjukpenning.

Försäkringskassan beslutade den 10 januari 2012 att bevilja *U.A.* en fjärdedels sjukpenning under perioden 2 november 2011 – 31 januari 2012. Arbetsförmågans nedsättning skulle enligt *Försäkringskassan* bedömas i förhållande till den arbetstid som hans SGI var baserad på, dvs. 34 timmar i veckan. *U.A.* arbetade 20 timmar per vecka och därmed mer än hälften av vad han var försäkrad för. Hans arbetsförmåga bedömdes därför vara nedsatt med minst en fjärdedel men inte med hälften. Vid omprövning den 7 maj 2012 ändrade inte kassan sitt tidigare beslut.

U.A. överklagade *Försäkringskassans* beslut och yrkade att han skulle beviljas halv sjukpenning för den aktuella perioden. Han anförde bl.a. följande. Han har tidigare arbetat nattskift. Han innehade en heltidsanställning (sysselsättningsgrad om 100 procent) som maskintekniker och arbetade 34 timmar i veckan. Denna arbetstidsförkortning är reglerad i kollektivavtal. Han har arbetat heltid innan han blev sjuk. Han återgick, efter lång sjukskrivning, i lättare arbete på deltid. Hans normala arbetstid är nu 40 timmar i veckan om han skulle arbeta heltid. Han avstår från sjukpenning i samma omfattning som han ansöker om sjukpenning för, dvs. 20 timmar. Hade han arbetat kvar i sitt gamla arbete hade han kunnat arbeta högst 17 timmar i veckan för att kunna erhålla 50 procents sjukpenning. – – – Hans tidigare fastställda SGI är beräknad på en heltidstjänst. Han har således rätt till halv sjukpenning.

Försäkringskassan vidhöll sitt beslut och anförde bl.a. följande. *U.A.*'s SGI baseras på en årsarbetstid motsvarande 34 timmar i veckan. För en

person som avbryter eller inskränker sitt förvärvsarbete men som omfattas av ett SGI-skydd får SGI inte sänkas. Detta gäller även årsarbetstiden. U.A. omfattas av ett SGI-skydd och hans försäkring ska därför inte förändras av det faktum att han har fått en ny anställning. – –
 – Försäkringskassans uppfattning är att U.A. alltså är försäkrad för 34 timmar i veckan genom sitt efterskydd. För att han ska ha rätt till halv sjukpenning ska hans arbetsförmåga vara nedsatt med mer än hälften. Han arbetar nu tjugo timmar i veckan. Hans arbetsförmåga är alltså nedsatt med minst en fjärdedel men inte med hälften.

Förvaltningsrätten i Jönköping (2013-03-06, ordförande Nordström samt nämndemännen Karlsson och Eclund) yttrade: Gällande regler – I 25 kap. 25 § socialförsäkringsbalken anges att årsarbetstid beräknas för en försäkrad som har en sjukpenninggrundande inkomst som helt eller delvis avser anställning. Årsarbetstiden beräknas när den enligt särskilda bestämmelser har betydelse för beräkningen av en förmån. – Enligt 25 kap. 26 § socialförsäkringsbalken är årsarbetstiden det antal timmar eller dagar per år som en försäkrad tills vidare kan antas komma att ha som ordinarie arbetstid eller motsvarande normal arbetstid i sitt förvärvsarbete. – Av 27 kap. 2 § socialförsäkringsbalken följer att en försäkrad har rätt till sjukpenning vid sjukdom som sätter ned hans eller hennes arbetsförmåga med minst en fjärdedel. – – – Förvaltningsrättens bedömning – Frågan i målet är om U.A. är berättigad till halv sjukpenning under perioden 2 november 2011 – 31 januari 2012. – Av utredningen i målet framgår att U.A. i sin tidigare anställning arbetade 34 timmar per vecka och hans SGI är baserad på denna arbetstid. Vidare framgår att han nu arbetar 20 timmar per vecka i ett annat arbete samt att han är arbetslös resterande tid. – Mot bakgrund av det som framkommit i målet anser förvaltningsrätten i likhet med Försäkringskassan att bedömningen av U.A:s arbetsförmågenedsättning ska göras utifrån en arbetstid om 34 timmar per vecka. Vad U.A. anfört och åberopat medför inte annan bedömning. Eftersom U.A. således har arbetat mer än halvtid kan hans arbetsförmåga under den aktuella perioden inte anses ha varit nedsatt med minst hälften. U.A. är vid sådant förhållande inte berättigad till mer än en fjärdedels sjukpenning. Försäkringskassan har således haft fog för sitt beslut. Överklagandet ska därför avslås. – Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Nämndemannen *Gegerfelt* var av skiljaktig mening och anförde följande. Jag anser att överklagandet ska bifallas på så sätt att U.A. förklaras berättigad till halv sjukpenning för den i målet aktuella tiden. Mot bakgrund av det som framkommit anser jag att U.A:s arbetsförmåga ska bedömas utifrån en arbetstid om 40 timmar per vecka. Hans arbetsförmåga är därmed nedsatt med hälften.

U.A. överklagade förvaltningsrättens dom och yrkade att kammarrätten skulle förklara honom berättigad till halv sjukpenning enligt ansökan. Han hänvisade till vad som anförts i förvaltningsrätten samt anförde därutöver bl.a. följande. Enligt 26 kap. 22 a § socialförsäkringsbalken ska vid utgången av en period då en försäkrad helt eller delvis har fått

sjukersättning eller aktivitetsersättning, den sjukpenninggrundande inkomsten motsvara den sjukpenninggrundande inkomst som den försäkrade skulle ha varit berättigad till omedelbart före en eller flera sådana perioder. Ordalydelsen i den aktuella paragrafen gör ingen koppling till Försäkringskassans tidigare beslut i frågan om SGI utan torde syfta till vad den försäkrade skulle ha varit berättigad till enligt gällande rätt. Försäkringskassans tolkning saknar därför stöd i lag.

Försäkringskassan motsatte sig bifall till överklagandet och anförde bl.a. följande. Målet är helt avhängigt vilken årsarbetstid bedömningen av rätten till sjukpenning görs utifrån. Om bedömningen görs i förhållande till en sedvanlig heltidstjänst finns rätt till halv sjukpenning, görs bedömningen mot en årsarbetstid motsvarande 34 timmars arbete per vecka kan endast en fjärdedels sjukpenning beviljas. U.A:s tidigare heltidstjänst var på 34 timmar per vecka. Efter det att sjukersättningen upphörde fick han en anställning på 20 timmar per vecka och var arbetslös övrig tid. Utifrån huvudregeln skulle då en SGI motsvarande halvtid ha fastställts, men på grund av skyddsbestämmelserna kunde den tidigare fastställda SGI:n och därmed årsarbetstiden användas. Försäkringskassans uppfattning är att skyddet inte kan gå utöver vad som tidigare fastställts och att årsarbetstiden därför inte kan bli högre än 1768 timmar. Huruvida lagstiftaren har förutsett den i målet aktuella situationen framstår som tveksamt, men Försäkringskassans tolkning är fortsatt den att SGI-beslutet innefattar både ett ställningstagande till beräknad inkomst och till den arbetstid som är aktuell.

Kammarrätten i Jönköping 2014-01-17, Green, Grip, referent, Davidson)
yttrade: Frågan i målet gäller om U.A. har rätt till halv eller en fjärdedels sjukpenning för sjukperiod som inleddes den 1 november 2011. – Vid bedömningen av omfattningen av U.A:s rätt till sjukpenning ska utgångspunkten vara vad som i hans fall utgör normal arbetstid. – U.A. är anställd vid en idrottsförening med en ordinarie arbetstid om 20 timmar per vecka, motsvarande en halvtidstjänst. På övrig del upp till heltid är han från och med den 1 november 2011 arbetslös och det är den delen hans ansökan om halv sjukpenning avser. – U.A. har före deltidsarbetslösheten uppburit tidsbegränsad sjukersättning och deltagit i arbetslivsintroduktion på Arbetsförmedlingen. Den inkomst han hade före perioden med tidsbegränsad sjukersättning omfattas av SGI-skyddet enligt 26 kap. 22 a § socialförsäkringsbalken och avser en anställning på heltid inom maskinindustrin. I den anställningen arbetade U.A. i så kallat ständigt nattskift och hans ordinarie arbetstid uppgick i enlighet med gällande kollektivavtal till i genomsnitt 34 timmar per vecka. Enligt samma kollektivavtal uppgick ordinarie arbetstid vid motsvarande arbete på enbart dagtid till i genomsnitt 40 timmar per vecka. – Vid tillfället för den aktuella sjukskrivningen var U.A. således anställd på halvtid i ett arbete där en heltidsanställning motsvarade 40 timmar per vecka. Det finns ingen anledning att anta annat än att hans arbetsutbud som frisk vid detta tillfälle skulle ha uppgått till 40 timmar per vecka. Han var därutöver försäkrad enligt 26 kap. 22 a § socialförsäkringsbalken för en inkomst som han tidigare haft som frisk i en heltidsanställning där ordinarie arbetstid motsvarade 40 timmar per

vecka men som enligt kollektivavtal var lägre, bl.a. på grund av nattarbete. – Vid bedömningen av U.A:s rätt till sjukpenning och omfattningen av denna finns alltså inte anledning att utgå ifrån något annat än att hans normala arbetstid motsvarar en heltidstjänst som uppgår till 40 timmar per vecka. Det kan inte ha varit lagstiftarens mening och skulle leda till orimliga konsekvenser att tillämpa bestämmelsen om SGI-skydd på det sätt som Försäkringskassan har gjort. Bestämmelsen i fråga, som är avsedd att vara ett skydd för tidigare inkomster, infördes med syftet att främja arbetslinjen och inkomstryggheten i händelse av ny sjukdom efter en period med bl.a. sjukersättning (se prop. 1996/97:63, s. 70 f.). – Det är ostridigt att U.A:s arbetsförmåga, för det fall hans normala arbetstid anses uppgå till 40 timmar per vecka, på grund av sjukdom är nedsatt till hälften i förhållande till alla arbeten på den öppna och skyddade arbetsmarknaden. – U.A. har därför rätt till halv sjukpenning för sjukperiod som inleddes den 1 november 2011. Överklagandet ska således bifallas. – Kammarrättens avgörande – Kammarrätten ändrar förvaltningsrättens dom och Försäkringskassans beslut och förklarar att U.A. har rätt till halv sjukpenning för sjukperiod som inleddes den 1 november 2011. Det ankommer på Försäkringskassan att vidta de åtgärder som följer av domen.

Försäkringskassan överklagade kammarrättens dom och yrkade att Högsta förvaltningsdomstolen skulle upphäva denna och fastställa förvaltningsrättens dom. Försäkringskassan anförde bl.a. följande. Arbetsförmågan ska bedömas i förhållande till det arbetsutbud som den försäkrade faktiskt har haft och kan relateras till antingen den arbetstid som gällde vid sjukfallets början eller den som SGI:n är baserad på. I U.A:s fall skulle det i det förra fallet betyda en arbetstid om 20 timmar per vecka och i det senare fallet en arbetstid om 34 timmar per vecka.

U.A. bestred bifall till överklagandet och anförde bl.a. följande. Generellt sett kan det antas att en försäkrads arbetsutbud är 40 timmar om han eller hon tidigare arbetat heltid. Att heltid i vissa fall omfattar färre timmar, vilket normalt regleras i kollektivavtal och ofta utgör kompensation för skiftarbete, saknar betydelse.

Högsta förvaltningsdomstolen (2015-12-09, *Jermsten, Knutsson, Ståhl, Nymansson, Rynning*) yttrade:

Skälen för avgörandet

Den rättsliga regleringen

Sjukpenning kan enligt 24 kap. 2 § första stycket socialförsäkringsbalken lämnas till en försäkrad som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom. Ersättningens storlek är beroende av den försäkrades SGI och den omfattning i vilken dennes arbetsförmåga är nedsatt.

Av 26 kap. 22 a § socialförsäkringsbalken framgår att vid utgången av en period då en försäkrad helt eller delvis har fått sjukersättning, ska SGI:n motsvara den SGI som den försäkrade skulle ha varit berättigad till omedelbart före en eller flera sådana perioder (s.k. skyddad SGI).

En försäkrad har enligt 27 kap. 2 § första stycket socialförsäkringsbalken rätt till sjukpenning vid sjukdom som sätter ned hans eller hennes arbetsförmåga med minst en fjärdedel. Beroende på nedsättningens omfattning lämnas sjukpenning enligt förmånsnivåerna hel, tre fjärdedels, halv respektive en fjärdedel (45 §).

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Rätten till sjukpenning är i princip relaterad till den tidigare arbetsinsatsen (RÅ 2004 ref. 92). I ett fall som det förevarande, där SGI:n är skyddad, ska arbetsförmågans nedsättning relateras till omfattningen av det arbete som SGI:n är baserad på.

En bedömning av omfattningen av det arbete som SGI:n är baserad på kan enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening inte grundas enbart på det faktiska antalet arbetstimmar. Hänsyn måste även tas till att det inom delar av arbetsmarknaden har träffats avtal som innebär att det genomsnittliga antalet arbetstimmar per vecka har reducerats något för att kompensera för exempelvis obekväm arbetstid. Även om den ordinarie arbetstidens längd till följd av detta inte omfattar 40 timmar i genomsnitt under en vecka, kan arbetet ändå anses utgöra ett heltidsarbete.

U.A:s SGI var baserad på en anställning med uteslutande nattskift. Arbetstiden var på grund av detta förkortad i enlighet med gällande kollektivavtal. Enligt kollektivavtalet uppgick ordinarie arbetstid vid motsvarande heltidsarbete på enbart dagtid till i genomsnitt 40 timmar per vecka. U.A. hade således en heltidsanställning.

Vid den aktuella sjukskrivningen arbetade U.A. halvtid. Omfattningen av arbetsförmågans nedsättning ska enligt vad som framgått ovan bedömas utifrån att han tidigare arbetat heltid. Han är således berättigad till halv sjukpenning för den aktuella perioden. Överklagandet ska därför avslås.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

Mål nr 1615-14, föredragande Elisabeth Rahlén